

Коновал Л.,
мол. наук. співроб. НБУВ

ФУНКЦІОНАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ САБ «ІРБІС64» У ДОСЛІДЖЕННІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТРЕБ КОРИСТУВАЧІВ БІБЛІОТЕКИ

Проаналізовано функціональні можливості САБ «ІРБІС64» для дослідження інформаційних потреб користувачів та їх бібліотечно-інформаційного забезпечення. Розглянуто стандартні режими і технології САБ «ІРБІС64» для отримання статистичних даних. Описано БД «Читальні зали», створену для реєстрації користувачів у читальних залах та обліку інформаційних послуг, що надаються користувачам.

Ключові слова: система автоматизації бібліотек «ІРБІС64», інформаційні потреби, статистика, база даних.

The functional possibilities of LAS «IRBIS64» for the research of the information needs of users and their library and information provision are analyzed. The standard modes and technologies of LAS «IRBIS64» for receiving statistics is considered. The DB “Reading Rooms”, which was created for registration of users in reading rooms and recording information services for users is described.

Key words: library automation system (LAS) «IRBIS64», information needs, statistics, database.

В статье сделан анализ функциональных возможностей САБ «ИРБИС64» при исследованиях информационных потребностей пользователей и их библиотечно-информационного обеспечения. Рассмотрены стандартные режимы и технологии САБ «ИРБИС64» для получения статистических данных. Дана характеристика БД «Читальные залы», которая создана для регистрации пользователей в читальных залах и учета информационных услуг, предоставляемых пользователям.

Ключевые слова: система автоматизации библиотек «ИРБИС64», информационные потребности, статистика, база данных.

Сучасна бібліотека створює можливості для всіх членів суспільства задовольняти свої потреби у знаннях та інформації через сукупність документів, накопичених у фондах, а також використовувати для цього інформаційні ресурси інших бібліотек, установ, ресурси мережі Інтернет. Організуючи доступ до інформаційних ресурсів, необхідних користувачам для різних видів діяльності, бібліотека сприяє розвитку науки, культури, техніки, зростанню матеріального добробуту суспільства, забезпечує інтеграцію людських дій та інтересів.

На думку Р. Мотульського, саме потреба в інформації для здійснення різних видів діяльності стала першопричиною створення бібліотеки як соціального інституту, а задоволення інформаційних потреб (ІП), що постійно зростають і змінюються, – головною метою функціонування бібліотеки [2].

Сучасне бібліотечно-інформаційне обслуговування, орієнтоване на особистість, її динамічні мінливі потреби, ґрунтується на рівноправній співпраці бібліотечного фахівця і користувача. При цьому необхідно зазначити, що інформаційні потреби користувачів можуть носити різноманітний характер і стосуватися як різних сфер професійної діяльності, так і повсякденного життя.

Поняття «інформаційні потреби» є одним із ключових для бібліотекознавства. Традиційно інформаційні потреби трактуються як необхідність одержати інформацію. Вона має вигляд інформаційного запиту, на який користувач прагне одержати відповідь. Інформаційні потреби визначаються особистими та професійними характеристиками споживача інформації.

ІП можна трактувати як мега-потреби, оскільки вони мають глобальний план і відображають безмежність людського прагнення до пізнання себе та світу. ІП є також і мета-потребами, тому що слугують забезпеченню і задоволенню основних особистісно суттєвих/значущих потреб (у визнанні, у соціальних зв'язках, у пізнанні, у самоактуалізації) [1, с. 18].

Останнє десятиліття проблема ІП набула особливої актуальності в межах бібліотечного маркетингу. Метою бібліотечного маркетингового дослідження є вивчення ІП читачів, тобто з'ясування змісту читацького попиту, виявлення видів послуг, яким користувачі надають перевагу, визначення часу, місця, умов, за яких користувач бажав би задовольнити свій попит, встановлення чисельності та складу груп читачів, яким необхідні бібліотечні послуги.

Від об'єктивності та точності визначення дійсних (поточних) та перспективних ІП користувачів інформаційних та бібліотечно-

бібліографічних ресурсів залежить ефективність використання цих ресурсів і, відповідно, успіх в організації науково-інформаційної, бібліографічної діяльності, а також якісного бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів.

Проблемі дослідження ІП присвячено чимало наукових праць не тільки бібліотекознавців, але й істориків, психологів, педагогів та соціологів. Вивчення ІП має важливе значення, оскільки знання потреб членів суспільства дозволяє створити наукову, соціогуманітарну та ментальну модель суспільства.

Методи дослідження ІП – одна з важливих проблем бібліотекознавства, оскільки не існує універсального методу, який би дозволив повноцінно та ґрунтовно побудувати картину інформаційних бажань, уподобань і потреб усіх без винятку прошарків суспільства. У дослідженнях інформаційних потреб користувачів бібліотек традиційно застосовуються декілька основних методів одержання інформації: анкетне опитування, інтерв'ю, наукове спостереження, експеримент, аналіз бібліотечної документації (книжкових і читацьких формулярів, облікової та звітної документації, читацьких вимог на одержання літератури), методи експертних оцінок та математико-статистичні дослідження.

В останні роки застосовують і методи, запозичені з інших наук, зокрема, метод фокус-груп, контент-аналізу, ранжування, омнібусу, кластерного аналізу, метод соціального портретування та ін.

Значна увага дослідників прикута до методів дослідження з використанням інформаційних технологій, що забезпечують повноту й оперативність отримання інформації, швидкість та якість її аналітичної обробки. Сьогодні бібліотеку будь-якого рівня важко уявити без автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи (АБІС), яка забезпечує повноцінну роботу з комплектування та обробки документів, обслуговування та інтеграції у світовий інформаційний простір шляхом корпоративної каталогізації, онлайн-ових бібліотечних послуг, створення електронної бібліотеки.

Система автоматизації бібліотек (САБ) «ІРБІС64», розроблена Державною публічною науково-технічною бібліотекою Росії, є однією з найпоширеніших АБІС на території України та СНГ. САБ «ІРБІС64» дозволяє автоматизувати весь комплекс бібліотечно-технологічних процесів та має широкі можливості для адаптації до умов роботи бібліотеки будь-якого рівня і профілю на основі інструментальних засобів налаштувань і профілів користувачів.

Мета нашого дослідження – виявити функціональні можливості САБ «ІРБІС64» для аналізу інформаційних потреб користувачів та їх бібліотечно-інформаційного забезпечення.

У САБ «ІРБІС64» існує група режимів і технологій, пов'язаних з отриманням статистичних даних, – це можуть бути як розроблені вихідні форми, так і наочна інформація безпосередньо в інтерфейсі. Розглянемо детальніше, як реалізуються ці технології в АРМах «Каталогізатор» та «Книговидача».

АРМ «Каталогізатор» має два режими: «Статистика» та «Статистичні форми». Режим «Статистика» є універсальним і може бути використаний для обробки будь-яких баз даних (БД). Режим дозволяє отримувати вихідні форми зі статистичними розподілами записів БД за значеннями якогось одного елемента опису. Наприклад, за допомогою цього режиму у БД електронного каталогу можна отримати інформацію про те, як записи БД розподіляються за значеннями поля «Країна видання», «Мова основного тексту», «Дата введення документа» тощо. Робота з БД «Читачі НБУВ» у цьому режимі є досить продуктивною, адже ми можемо отримати статистичні дані за полями: «Категорія читача», «Освіта», «Місце навчання», «Форма навчання», «Посада», «Дата запису до бібліотеки», «Дата перереєстрації» тощо. Режим «Статистика» може здійснювати обробку даних як всієї БД, так і її фрагментів після попередньо проведеного пошуку чи ручної «відмітки». Наприклад, можна спочатку провести пошук у БД «Читачі НБУВ» за категоріями читачів, а потім отриманий результат опрацювати у режимі «Статистики» за елементом опису «Дата перереєстрації», у результаті чого отримаємо відомості про те, як здійснювалася перереєстрація визначеної категорії читачів.

Режим «Статистичні форми» в АРМі «Каталогізатор» теж може бути використаний для обробки будь-якої БД. Він призначений для отримання двомірних статистичних форм, тобто для отримання розподілів записів БД за значеннями двох елементів опису. Прикладом такої статистичної форми для БД електронного каталогу може бути таблиця, у якій по горизонталі (колонки) вказуються розділи знань, а по вертикалі (рядки) – види документів. Така таблиця буде містити статистику розподілу різних видів документів за галузями знань. Усі вихідні таблиці подані в *Excel*-форматі, що є надзвичайно зручно для подальшої роботи (створення діаграм, перенесення у текстовий редактор *Word*).

Для БД «Читачі НБУВ» створені статистичні форми, доступні як з АРМу «Каталогізатор», так і з АРМу «Книговидача». Вибір форм

є досить великим, що дозволяє отримати найрізноманітніші статистичні дані, пов'язані з обслуговуванням читачів та технологією книговидачі. Наведемо можливі варіанти статистичної обробки записів у такому режимі:

- розподіл книговидач за категоріями читачів та характером видань за певний період;
- розподіл книговидач за категоріями читачів та видом видань за певний період;
- розподіл книговидач за категоріями читачів та розділами знань за певний період;
- розподіл (за днями) книговидач за категоріями читачів за певний рік/місяць для визначеного місця видачі;
- розподіл (за днями) відвідувань (обслуговуваних читачів) за категоріями читачів за певний рік/місяць для визначеного місця видачі;
- розподіл книговидач за категоріями читачів та місцями видач за певний період;
- розподіл відвідувань (обслуговуваних читачів) за категоріями читачів та місцями видач за певний період;
- розподіл (за днями) відвідувань (обслуговуваних читачів) за місцями видачі за певний рік/місяць;
- розподіл (за днями) книговидач за місцями видачі за певний рік/місяць;
- розподіл (за днями) повернень літератури за місцями видачі за певний рік/місяць;
- розподіл боржників за категоріями читачів та за місцями видачі;
- розподіл кількості записаних читачів за категоріями та місцями реєстрації за певний період;
- розподіл кількості перереєстрованих читачів за категоріями та місцями реєстрації за певний період;
- розподіл книговидач за категоріями читачів та мовою видань за певний період;
- розподіл відвідувань (без книговидачі) за категоріями читачів та видами відвідувань за певний період часу;
- розподіл кількості записаних читачів за категоріями та за місяцями певного року;
- розподіл кількості перереєстрованих читачів за категоріями та за місяцями певного року.

Так само, як і в режимі «Статистика», у режимі «Статистичні форми» можна здійснювати обробку даних всієї БД та її фрагментів після попередньо проведеного пошуку чи ручної «відмітки».

У АРМі «Книговидача» для БД читачів режим «Статистичні форми» дублює вихідні форми, подані у АРМі «Каталогізатор». Для БД замовлень можливий статистичний розподіл (за днями) відмов за визначений рік/місяць для певного місця видачі та розподіл відмов за місцями видачі за визначений період.

У АРМі «Книговидача» режим «Статистика» представлений у вигляді статистики попиту. Статистику можна вести окремо для кожної БД електронного каталогу за такими вихідними формами:

- попит на літературу;
- попит на літературу – сортування за шифром;
- попит на літературу – сортування за бібліографією;
- попит на літературу за визначений період;
- попит на літературу за визначений період із сортуванням за шифром;
- попит на літературу за визначений період із сортуванням за бібліографією;
- статистика за місцем видачі / зберігання виданої літератури;
- статистика за місцем видачі / зберігання за визначений період;
- статистичний аналіз літератури, що користується попитом;
- статистичний аналіз літератури, що користується попитом за визначений період.

В останніх двох вихідних формах можна здійснювати статистичну обробку за такими параметрами: «Характер видання», «Країна видання», «Мова основного тексту», «Індекс Рубрикатора», «Дата надходження примірника» тощо.

Окрім розроблених вихідних форм для статистичної обробки записів БД, отримати інформацію про користувачів бібліотеки, їхню діяльність та ІП можна за допомогою унаочненої статистики у призначених для користувача інтерфейсах різних АРМів у вигляді словників. Наприклад, числові дані в словниках БД читачів («Дата видачі», «Дата повернення», «Відвідуваність») містять інформацію про кількість видач, кількість повернень, кількість відвідувань за визначений день відповідно. Прикладом такої статистики може бути також інформація в статусному рядку АРМу «Книговидача» (червоним кольором) про кількість відвідувань поточного дня за обраним місцем видачі.

Отже, проаналізувавши стандартний набір розроблених вихідних форм для статистичної обробки даних у АРМах «Каталогізатор» та «Книговидача», можемо стверджувати, що САБ «ІРБІС64» дозволяє отримувати інформацію про користувачів бібліотеки та їхні ІП, що втілюються в інформаційних запитах та бібліотечно-інформаційній діяльності.

Моніторинг БД «Читачі НБУВ» дозволяє проаналізувати динаміку запису до бібліотеки користувачів за різними параметрами (віком, освітою, спеціальністю, родом занять, гендерними та географічними ознаками) залежно від економічних, соціокультурних і технологічних змін у житті суспільства. Вивчення відвідувань бібліотеки фізичними та віртуальними користувачами дає інформацію про частоту відвідувань різними категоріями користувачів. У поєднанні з аналізом запитів користувачів та книговидачі можна скласти картину не лише поточних ІП і стилю роботи читачів, але й прогнозувати перспективні ІП та пропонувати послуги та інформаційні ресурси для їх задоволення.

Співробітниками відділу програмно-технологічного забезпечення комп'ютерних мереж у рамках роботи над науковою темою «Підвищення ефективності інформаційної діяльності наукової бібліотеки» були створені БД та здійснена розробка нових робочих листів в АРМі «Каталогізатор» відповідно до технологічних циклів діяльності в НБУВ.

Значну увагу приділено реєстрації користувачів у читальних залах та облік інформаційних послуг, які їм надавалися. БД «Читальні зали» призначена для реєстрації користувачів у читальних залах відділу комплексного бібліотечного обслуговування, відділу технологій дистантного обслуговування та відділу газетних фондів. Розроблено два робочі аркуші (РА) з урахуванням специфіки обслуговування в залах та інформаційних послуг, які надаються користувачам.

Розглянемо детальніше кожен РА. Для читальних залів відділу комплексного бібліотечного обслуговування та відділу технологій дистантного обслуговування РА має такі поля:

- реєстрація користувача (номер читацького квитка);
- галузь запиту;
- виконання бібліографічних довідок та консультацій;
- тип довідки;
- форма виконання;
- користування комп'ютером;
- джерело інформації;

- здійснення бібліографічного пошуку;
- результативність виконання довідок;
- у разі незадоволення вказати причину;
- зона цільового призначення;
- результати пошуку інформації в ЕК НБУВ.

РА читального залу відділу газетних фондів, окрім зазначених полів, має поле для прізвища та ініціалів користувача, а також поле «Обслуговування газетними фондами», у якому фіксується класифікація газет за географічними та хронологічними показниками та кількість підшивок газет, наданих користувачеві (рис. 1).

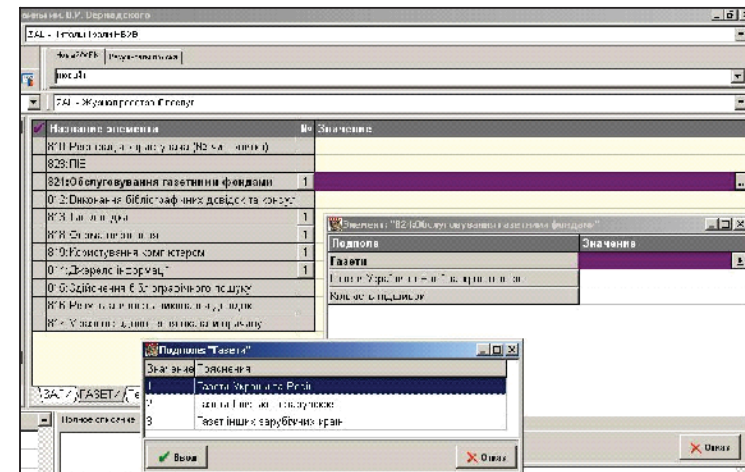

Рис. 1. Видяг робочого аркуша читального залу відділу газетних фондів

Така деталізація процесу реєстрації користувачів у читальних залах дозволяє не лише перейти з традиційної паперової технології обліку читачів на автоматизовану, а й отримати зручний інструмент для статистичного аналізу даних про користувачів та послуги, надані читальним залом.

Отримати статистичну інформацію можна за допомогою статистичних форм та унаочненої статистики. Останній спосіб реалізується шляхом вибору відповідного словника з переліку («Категорія читача», «Спеціальність», «Номер читацького квитка», «Тип довідки», «Мета користування комп'ютером» та ін.) та перегляду інформації в області словника (рис. 2, а).

Словник «Статистика» слугує як для отримання інформації безпосередньо з інтерфейсу АРМУ, так і для подальшої роботи з режимом «Статистичні форми».

Після відкриття даного словника ми можемо переглянути числові характеристики зареєстрованих користувачів кожного читального залу за кожен місяць та за рік загалом («М» – кількість за місяць, «ВТДО» – аббревіатура залу) (рис. 2, б). Для детальнішої статистичної обробки необхідно обрати термін (рік чи місяць), за який потрібно отримати статистику, та назву залу. Співробітниками відділу програмно-технологічного забезпечення комп'ютерних мереж було розроблено шаблони статистичних форм для БД «Читальні зали» для

Док-ов	Терміни	Пояснення
174	I	
481	Д	
572	L	
847	Ж	
909	З	
63	И	
696	К	
775	П	
85	М	
229	Н	
126	О	
479	П	

Док-ов	Терміни
797	М - ВТДО : 201207
726	М - ВТДО : 201208
793	М - ВТДО : 201209
1061	М - ВТДО : 201210
1172	М - ВТДО : 201211
1117	М - ВТДО : 201212
823	М - ВТДО : 201301
1008	М - ВТДО : 201302
1070	М - ВТДО : 201303
902	М - ВТДО : 201304
669	М - ВТДО : 201305
399	М - ВТДО : 201306

Рис. 2. Фрагмент словників: а – «Спеціальність»; б – «Статистика»

обліку інформаційних послуг, наданих користувачам у читальних залах (рис. 3), за розподілом кількості:

- зареєстрованих користувачів за категорією;
- зареєстрованих користувачів за спеціальністю;
- виконаних довідок за тематикою запиту;
- виконаних довідок за типом;
- виконаних довідок за формою виконання;
- виконаних довідок за джерелом інформації;
- виконаних довідок за результативністю виконання;
- незадоволених довідок за причинами незадоволення;
- користування зонами цільового призначення;
- виконаних довідок за результативністю пошуку в ЕК НБУВ.

Док-ов	Терміни	Назва	Відомості
123	М - ВТДО : 201304		
17	М - ВТДО : 201305		
174	М - ВТДО : 201306		
240	Р - ВТДО : 201307		
1	Р - ВТДО : 2011		
1	Р - ВТДО : 2012		
6319	Р - ВТДО : 2012		
4771	Р - ВТДО : 2013		
273	Р - ВТДО : 2011		
1562	Р - ВТДО : 2011		
4770	Р - ВТДО : 2012		
150	Р - ВТДО : 2012		

Док-ов	Терміни	Пояснення
1		
2	С - 199759 - Ш - Числові і науки. Класична література	
3	В - 103318 - Ч - Культура. Наука. Освіта	
4	4 - 111255 - Ч - Культура. Наука. Освіта	
5	4 - 199241 - Ш - Духовні і релігійні науки	
6	4 - 600 - С - Соц. злочин. Демократія;	
7	4 - 197713 - Ч - Вісник науки. Вісник науки	
8	2 - 41386 - Ч - Духовні і релігійні науки	
9	5 - 205 - Т - Історія. Історичні науки	

Рис. 3. Статистична форма БД «Читальні зали»

Отримані результати статистичної обробки дозволяють створити портрет користувача читального залу, його уподобання, основні ІІ та шляхи їх задоволення, а також проаналізувати наявні засоби та ресурси НБУВ, їх повноту та доступність з погляду користувача.

Статистична вибірка навіть за одним параметром є досить показовою щодо активності роботи у бібліотеці всіх користувачів загалом протягом року і кожної категорії зокрема. Для прикладу ми обрали розподіл користувачів за категорією у читальному залі відділу комплексного бібліотечного обслуговування у 2012 р. (рис. 4).

Категорія користувачів	Загальна кількість	Місяць											
		Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
		1 - аспіранти, член-кор.	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
2 - доктори наук	37	6	7	8	10	9	11	9	9	4	9	8	4
3 - кандидати наук	42	12	15	11	10	11	11	14	17	11	11	14	11
4 - спеціалісти з вищою освітою	133	18	17	19	23	23	22	24	23	23	21	24	21
5 - наукові співробітники	320	6	4	6	20	20	20	25	16	10	22	20	23
6 - аспіранти	137	16	13	18	15	16	16	13	16	20	19	20	18
7 - спеціалісти з середньою освітою	23	2	1	1	3	2	1	1	2	1	2	3	1
8 - студенти ВНЗів	327	14	23	20	20	20	14	13	19	27	24	21	26
9 - учні середніх спец. учбових закладів	23	0	3	0	5	2	0	1	0	0	3	3	3
10 - інженери спец. з вченим ступенем та вищою освітою	4	0	0	0	0	0	3	0	0	0	1	0	0
11 - іноземні студенти	4	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0
Всього	1334	36	33	40	46	38	22	35	67	135	67	119	133

Рис. 4. Обліковий аркуш кількості інформаційних послуг, наданих різним категоріям читачів

Аналіз статистичних даних показав, що за рік серед користувачів залу найбільше було спеціалістів з вищою освітою. Але цей показник не був стабільним: спеціалісти поступалися першістю студентам вищих у лютому та березні, а у квітні їхня кількість була майже однаковою. Цікавим є показник активності аспірантів: до квітня вони займали третю позицію, а починаючи з травня, впевнено були найчисельнішою категорією користувачів (рис. 5).

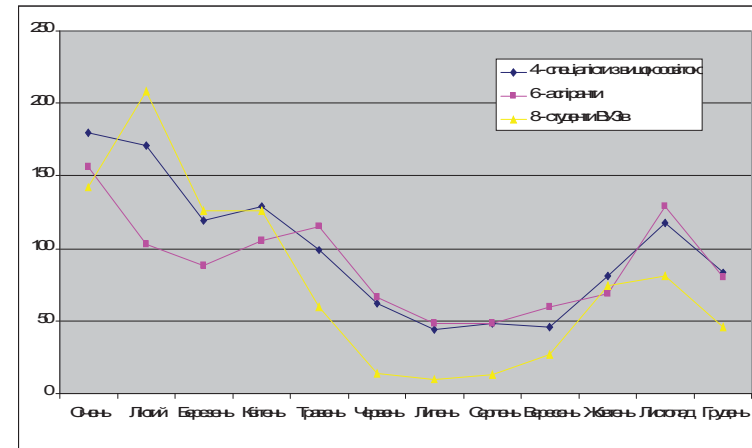

Рис. 5. Динаміка активності різних категорій користувачів читальним залом відділу комплексного бібліотечного обслуговування у 2012 р.

Висновки. САБ «ІРБІС64» є не лише багатофункціональною системою для автоматизації всіх необхідних технологічних циклів та процесів бібліотечно-інформаційної діяльності, але й потужним інструментом для ґрунтовних статистичних досліджень процесу обслуговування користувачів із задоволення поточних та прогнозування майбутніх ІІ. А це, у свою чергу, забезпечить удосконалення бібліотечно-інформаційного обслуговування та побудову стратегії розвитку наукової бібліотеки в умовах інформаційного суспільства.

Список використаних джерел

1. *Каня Ян.* Информационные потребности личности и социально-педагогические условия их удовлетворения : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01, 19.00.05 / Каня Ян. – М., 2002. – 360 с.
2. *Мотульский Р. С.* Информационные потребности как первопричина возникновения и существования библиотеки [Электронный ресурс] / Р. С. Мотульский. – Режим доступа : http://libconfs.narod.ru/2001/1s/s1_p20.html – Загл. с экрана.

3. Обзор средств статистики в ИРБИС : по материалам форума ИРБИС (<http://irbis.gpntb.ru>) [Электронный ресурс] // LibMarket. – 2010. – № 4 (18). – С. 1–2. – Режим доступа : <http://www.matriks-pres.com.ua/index.php/statti/20-irbis-statti/86-obzor-sredstv-statistiki-v-irbis>. – Загл. с экрана.

4. Система автоматизации библиотек ИРБИС64. Общее описание системы. – М. : ГПНТБ России, 2004. – 259 с.

Коновал Л. Функціональні можливості САБ «ІРБІС64» у дослідженні інформаційних потреб користувачів бібліотеки.

Ключові слова: система автоматизації бібліотек «ІРБІС64», інформаційні потреби, статистика, база даних.

САБ «ІРБІС64» дозволяє автоматизувати весь комплекс бібліотечно-технологічних процесів та має широкі можливості для адаптації до умов роботи бібліотеки будь-якого рівня і профілю на основі інструментальних засобів налаштувань і профілів користувачів.

У САБ «ІРБІС64» існує група режимів і технологій, пов'язаних з отриманням статистичних даних, – це можуть бути як розроблені вихідні форми, так і наочна інформація безпосередньо в інтерфейсі.

АРМ «Каталогізатор» має два режими: «Статистика» та «Статистичні форми». Режим «Статистика» дозволяє отримувати вихідні форми зі статистичними розподілами записів БД за значеннями якогось одного елемента опису. Режим «Статистичні форми» в АРМі «Каталогізатор» призначений для отримання двовірних статистичних форм.

Для БД «Читачі НБУВ» створені статистичні форми, які дозволяють отримати найрізноманітніші статистичні дані, пов'язані з обслуговуванням читачів та технологією книговидачі, зокрема динаміку запису до бібліотеки користувачів за різними параметрами залежно від економічних, соціокультурних, технологічних змін у житті суспільства. У поєднанні з аналізом запитів користувачів та книговидачі можна створити картину не лише поточних ІІ та стилю роботи читачів, але й прогнозувати перспективні ІІ та пропонувати послуги та інформаційні ресурси для їх задоволення.

Створення БД «Читальні зали» для реєстрації користувачів у читальних залах дає можливість отримати статистичну інформацію за допомогою статистичних форм та наочної статистики. Отримані результати статистичної обробки дозволяють створити портрет користувача читального залу, його уподобання, основні ІІ та шляхи їх

задоволення, а також проаналізувати наявні засоби та ресурси НБУВ, їх повноту та доступність з погляду користувача.

Таким чином, САБ «ІРБІС64» є потужним інструментом для ґрунтовних статистичних досліджень процесу обслуговування користувачів для задоволення поточних ІІ та прогнозування майбутніх.

Konoval L. The functional possibilities of LAS «IRBIS64» for the research of the information needs of users of the library.

Key words: library automation system (LAS) «IRBIS64», information needs, statistics, database.

LAS «IRBIS64» let automate the full complex of library and technology processes and has great potential for adaptation to the library of any level and profile, which is based on the configuration tools and user profiles.

There is a group of modes and technologies associated with obtaining statistical data in LAS «IRBIS». It can be as developed original forms well as visual information directly in the interface.

AWS «Cataloguer» has two modes: «Statistics» and «Statistical forms». Mode «Statistics» allows you to get the original form of the statistical distribution of records of the database according to the values of a single element of description. The mode «Statistical forms» in the AWS «Cataloguer» is designed to produce two-dimensional statistical forms.

The statistical forms, which were created for DB «Readers of the VNLU», allow you to get a variety of statistical data related to the user services and technologies of lending of books, including dynamic of users' registration with different parameters, depending on the economic, cultural and technological changes in society. Combining the analysis of user requests and lending of books, you can create a picture not only of current informational needs and style of the readers, but also you can predict promising informational needs and offer services and information resources to satisfy them.

Creating a database «Reading Rooms» for users' registration in the reading rooms is able to present statistical data using statistical and visual forms of statistics. The results of statistical processing allow to create an image of the user of reading room, his preferences, basic informational needs and ways to satisfy them, and analyze the available tools and resources of Vernadsky National Library of Ukraine, their completeness and accessibility for a user.

So LAS IRBIS is a powerful tool for fundamental statistical research of process of library service for satisfaction of the current and prognostication of future informational needs.

Коновал Л. Функциональные возможности САБ «ИРБИС64» при исследованиях информационных потребностей пользователей библиотеки.

Ключевые слова: система автоматизации библиотек «ИРБИС64», информационные потребности, статистика, база данных.

САБ «ИРБИС64» позволяет автоматизировать весь комплекс библиотечно-технологических процессов и имеет широкие возможности для адаптации к условиям работы библиотеки любого уровня и профиля на основе инструментальных средств настроек и профилей пользователей.

В САБ «ИРБИС64» существует группа режимов и технологий, связанных с получением статистических данных, – это могут быть как разработанные исходные формы, так и наглядная информация непосредственно в интерфейсе.

АРМ «Каталогизатор» имеет два режима: «Статистика» и «Статистические формы». Режим «Статистика» позволяет получать выходные формы со статистическим распределением записей БД по значениям какого-то одного элемента описания. Режим «Статистические формы» в АРМе «Каталогизатор» предназначен для получения двухмерных статистических форм.

В БД «Читатели НБУВ» созданы статистические формы, которые позволяют получить самые разнообразные статистические данные, связанные с обслуживанием читателей и технологией книговыдачи, в частности динамику записи в библиотеку пользователей по различным параметрам в зависимости от экономических, социокультурных, технологических изменений в жизни общества. В сочетании с анализом запросов пользователей и книговыдачи можно создать картину не только текущих ИП и стилиа работы читателей, но и прогнозировать перспективные ИП и предлагать услуги и информационные ресурсы для их удовлетворения.

Создание БД «Читальные залы» для регистрации пользователей в читальных залах позволяет получить статистическую информацию с помощью статистических форм и наглядной статистики. Полученные результаты статистической

обработки позволяют создать портрет пользователя читального зала, его предпочтения, основные ИП и пути их удовлетворения, а также проанализировать имеющиеся средства и ресурсы НБУВ, их полноту и доступность с точки зрения пользователя. Таким образом, САБ «ИРБИС64» является мощным инструментом для фундаментальных статистических исследований процесса обслуживания пользователей для удовлетворения текущих ИП и прогнозирования будущих.